

**UCHWAŁA NR XXXV/215/2022
RADY GMINY ŚWIEKATOWO**

z dnia 19 września 2022 r.

**w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Świekatowo
na lata 2022 -2026**

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559, 583, 1005, 1079, 1561) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840) uchwała się, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Świekatowo na lata 2022-2026 w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Świekatowo.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Kujawsko - Pomorskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Ewelina Ledzińska

Załącznik do uchwały Nr XXXV/215/2022
Rady Gminy Świekatowo
z dnia 19 września 2022 r.

GMINNY PROGRAM OCHRONY NAD ZABYTKAMI GMINY ŚWIEKATOWO NA LATA 2022-2026

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ
4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO
5. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY
6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI
11. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŚWIEKATOWA

1. WSTĘP

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na gminy obowiązek sporządzenie programu opieki nad zabytkami. Stanowi o tym art. 87 ustawy. Głównym beneficjentem realizacji programu jest społeczność lokalna, która bezpośrednio powinna odczuć efekty jego wdrażania. Dotyczyć nie tylko właścicieli, użytkowników obszarów i obiektów zabytkowych, ale również samych mieszkańców.

Przyjęty przez Radę Gminy w formie uchwały, Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest elementem polityki samorządowej. Ma on służyć podejmowaniu planowych działań dotyczących inicjowania oraz wspierania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego.

Program opieki nad zabytkami ma pomóc w aktywnym rozpowszechnianiu zasobów będących dziedzictwem kulturowym gminy. Wskazane w programie działania są skierowane na poprawę stanu zabytków, ich rewaloryzacje oraz zwiększenie do nich dostępności zarówno mieszkańców jak i turystów. Gminny program opieki nad zabytkami m.in. poprzez działania edukacyjne, ma pobudzić w lokalnej społeczności świadomość wspólnoty kulturowej, roli i znaczenia dla lokalnych wartości i wspólnych korzeni. Dbanie o zachowanie wartości kulturowych wzmacnia poczucie tożsamości, wspiera identyfikację jednostki z „małą ojczyzną”.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządzany jest na 4 lata. Wójt co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji programu które przedstawia Radzie Gminy.

W okresie obowiązywania programu prowadzony będzie monitoring, dzięki któremu możliwym stanie się uwzględnienie nowych uwarunkowań prawnych, społecznych i gospodarczych.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWYWANIA GMINNEGO PROGRAMU OCHRONY ZABYTKÓW

System prawny w Polsce gwarantuje obecnie ochronę zabytkom i całości dziedzictwa kulturowego na terenie kraju. Poniżej przedstawiono obowiązujące akty prawne, które nawiązują do ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Ochrona zabytków jest konstytucyjnym obowiązkiem państwa i każdego obywatela. Ustawa zasadnicza stanowi podstawę systemu ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce. Rzeczypospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju (art. 5), stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, która jest źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju (art. 6). Każdy jest zobowiązany do dbałości o stan środowiska i ponosi odpowiedzialność za jego pogorszenie. Zasady tej odpowiedzialności określa ustawa (art. 86).

Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.)

Wykonywanie zadań z zakresu kultury i ochrony zabytków jest ustawowym zadaniem samorządu. Stanowi o tym art. 7 ustawy o samorządzie gminnym z którego wynika, że zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności dotyczy to spraw związanych z kulturą w tym biblioteki gminne i inne instytucje kultury i ochrony zabytków.

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840).

Ustawa stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce, określa politykę zarządzenia zabytkami oraz wyznacza główne zadania państwa oraz obywateli (właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych). Szczegółowe zapisy określają przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków oraz opieki nad nimi, zasady tworzenia krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac

konserwatorskich, restauratorskich oraz robót budowlanych przy zabytkach, a także organizacje organów ochrony zabytków. Ustawa wprowadza również pojęcie opieki i ochrony.

W art. 4 ww. ustawy zapisano, że ochrona zabytków polega w szczególności na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

- zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie,
- zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytku,
- udaremnienie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków,
- przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę,
- kontrola stanu zachowania i przeznaczenia zabytków,
- uwzględnienie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Natomiast opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza (art. 5) i polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku,
- zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie,
- korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości,
- popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Opiece i ochronie podlegają bez względu na stan zachowania (art. 6):

- 1) zabytki nieruchome - krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne i ruralistyczne, zespoły budowlane, dzieła architektury i budownictwa, dzieła budownictwa obronnego, obiekty techniki, parki, cmentarze, ogrody i inne formy zaprojektowanej zieleni, miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 2) zabytki ruchome- dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej, kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych, numizmaty i pamiątki historyczne, wytwory techniki, materiały biblioteczne, wytwory sztuki ludowej, rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne, przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne, bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- 3) zabytki archeologiczne- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa, cmentarzyska, relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej. Ochronie ustawodawczej mogą również podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

Ustawa definiuje także formy ochrony zabytków (art. 7) do których należą:

- 1) wpis do rejestru zabytków prowadzony przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na podstawie decyzji wydanej przez niego samego z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku lub użytkownika wieczystego gruntu na którym znajduje się zabytek nieruchomy;
- 2) uznanie za pomnik historii przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, na wniosek ministra właściwego do spraw kultury i dziedzictwa narodowego;
- 3) utworzenie parku kulturowego przez Radę Gminy na podstawie uchwały;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Ponadto ww. ustawa nakłada zadania na gminy, do których należy zaliczyć:

- utworzenie parku kulturowego (art. 7 pkt 3, art. 16 i 17),
- prowadzenie gminnej ewidencji zabytków (art. 22 ust. 4, 5 i 6),
- sporządzenie gminnego programu opieki nad zabytkami (art. 87),
- przekazywanie wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjętych zawiadomień o odkryciu przedmiotu o cechach zabytku lub znalezieniu zabytku archeologicznego (art. 32 ust. 2),

- udzielenie dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez gminę uchwale (art. 81 ust. 1).

Ustawa wskazuje na obowiązki oraz kompetencje jakie samorządu terytorialnego ma w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Szczegółowo określone obowiązki samorządu w stosunku do obiektów zabytkowych objętych ochroną, których samorząd jest właścicielem lub posiadaczem zawarte są w następujących artykułach: 5, 25, 26, 28, 30, 31, 36, 71, 72.

Zgodnie z art. 21 ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzania programów opieki nad zabytkami przez województwa, powiaty i gminy. Art. 22 ust. 4 stwierdza, iż „Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”. W ust. 5 tego artykułu zapisano, iż w gminnej ewidencji zabytków powinny być ujęte:

- 1) zabytki nieruchome wpisane do rejestru;
- 2) inne zabytki nieruchome znajdujące się w wojewódzkiej ewidencji zabytków;
- 3) inne zabytki nieruchome wyznaczone przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami określa główne cele gminnych programów opieki nad zabytkami do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego,
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami,
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Przy sporządzeniu i aktualizacji planów zagospodarowania przestrzennego samorządy mają obowiązek uwzględnić ochronę zabytków i jej opiekę (art. 18,19).

W art. 87 ustawy wskazano na obowiązek sporządzenia i uchwalenia gminnego programu opieki nad zabytkami. Sporządzany jest na okres 4 lat i powinien być zgodny z celami ustawowymi. Program przyjmowany jest przez Radę Gminy po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ogłaszany jest w wojewódzki dzienniku urzędowym, a z jego realizacji władze gminy sporządzają co dwa lata sprawozdanie, które przedstawiane jest Radzie Gminy.

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

(Dz. U. z 2022 r. poz. 503 z późn. zm.).

Z punktu widzenia opieki nad zabytkami w obszarze planowania i zagospodarowania przestrzennego powinno się uwzględniać:

- 1) wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1);
- 2) w studium uwzględniać należy uwarunkowania wynikające ze stanu środowiska w tym stanu rolniczej i leśnej przestrzeni produkcyjne, wielkości i jakości zasobów wodnych, oraz wymogów ochrony środowiska (art. 10).

Na wójtów i burmistrzów nałożono obowiązek zawiadamiania m.in. wojewódzkiego konserwatora zabytków o przystąpieniu do sporządzenia studium, planów zagospodarowania przestrzennego oraz o wystąpieniu do tych organów o opinie, uzgodnienia i wnioski.

Przepisy dotyczące ochrony nad zabytkami znajdujemy także w następujących ustawach:

- 1) Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 88, z późn. zm.);
- 2) Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2021 r. poz. 1973, 2127, z późn. zm.);
- 3) Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 84, z późn. zm.);
- 4) Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 1899, z późn. zm.);
- 5) Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 194, z późn. zm.);
- 6) Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1057, z późn. zm.).

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Są to:

- Rozporządzenie MKiDN z dnia 10 września 2019 (Dz. U. 2021 r. poz. 56) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów,
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 2 sierpnia 2018 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich i badań konserwatorskich przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków albo na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz robót budowlanych, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, a także badań archeologicznych i poszukiwań zabytków (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1609),
- Rozporządzenie MKiDN z dnia 16 sierpnia 2017 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. 2021 r. poz. 731).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Zgodnie z ustawą o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami pojęcie zabytku oznacza nieruchomość lub rzecz ruchomą, ich część lub zespoły będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Pozostałe definicje odnoszące się do Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami to :

- 1) zabytek nieruchomy – nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości o których mowa w pkt.1;
- 2) zabytek ruchomy – rzecz ruchomą, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, o których mowa w pkt.1;
- 3) zabytek archeologiczny – zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem;

- 4) instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami - instytucję kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;
- 5) prace konserwatorskie – działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;
- 6) prace restauratorskie – działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części, oraz dokumentowanie tych działań;
- 7) roboty budowlane – roboty budowlane w rozumieniu przepisów prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;
- 8) badania konserwatorskie – działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanie technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;
- 9) badania architektoniczne – działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;
- 10) badania archeologiczne – działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;
- 11) historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny - przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki, formy zaprojektowanej zieleni, rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;
- 12) historyczny zespół budowlany - powiązaną przestrzennie grupę budynków wyodrębnioną ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;
- 13) krajobraz kulturowy – przestrzeń historycznie ukształtowaną w wyniku działalności człowieka, zawierającą wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze;
- 14) otoczenie – teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

4. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

4.1. Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami na lata 2019-2022

Celem głównym tego programu jest stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami. Jest on wdrażany przez trzy cele szczegółowe oraz poprzez odpowiednie kierunki działania:

- Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego,
- Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym,
- Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami,
- Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym,
- Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach,
- Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami,
- Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym,
- Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich,

- Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich,
- Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego,
- Powołanie Centrum Architektury Drewnianej,
- Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami,
- Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami,
- Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy),
- Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego,
- Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje,
- Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego,
- Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości,
- Kampania społeczno -edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami,
- Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami,
- Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami,
- Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 r.

Uchwałą nr 239/2011 z dnia 13 grudnia 2011 r. Rada Ministrów określiła koncepcję przestrzennego zagospodarowania kraju do 2030 roku, która będzie realizowana poprzez wdrażanie celów szczegółowych:

- 1) Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;
- 2) Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- 3) Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- 4) Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- 5) Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- 6) Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa

GPOnZ Gminy Świekatowo wykazuje zgodność z programami o charakterze wojewódzkim, jak i powiatowym, a w szczególności z następującymi programami strategicznymi i ich celami:

- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 roku - Strategia Przyspieszenia 2030+

Przyjęta uchwała z dnia 21 grudnia 2020 roku nr XXVIII/399/20. Celem nadrzędnym jako przyświeca strategii województwa jest jakość życia typowa dla wysoko rozwiniętych regionów europejskich. W ramach

zdefiniowanej wizji wyszczególniono cele główne, które dotyczą różnych sfer rozwoju województwa i poprawy życia jego mieszkańców. Należą do nich:

- Skuteczna edukacja,
- Zdrowe, zamożne i aktywne społeczeństwo,
- Konkurencyjna gospodarka,
- Dostępna przestrzeń i czyste środowisko,
- Spójne i bezpieczne województwo.

W ramach poszczególnych celów głównych można wyróżnić cele operacyjne uszczegóławiające zakres działań w ramach danego zagadnienia. Celem operacyjnym ujętym w strategii, który wprost w swojej tematyce odnosi się do sfery kulturalnej i dziedzictwa jest kultura, sztuka i dziedzictwo narodowe. W jego ramach można wyszczególnić kilka kierunków działań, którymi są:

- Kształtowanie tożsamości regionalnej mieszkańców województwa,
- Kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu kształtowanie i wzmacnianie poczucia przynależności do społeczności i zamieszkiwania na terytorium województwa kujawsko-pomorskiego,
- Kultywowanie tożsamości lokalnej mieszkańców województwa - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu kształtowanie i wzmacnianie poczucia przynależności do lokalnych społeczności, związanych z charakterystycznym dla danego miejsca dziedzictwem świadczącym o odrębności przejawiającym się w zwyczajach, obrzędowości, strojach, innych wyznacznikach lokalności,
- Kultywowanie postaw patriotycznych mieszkańców województwa,
- Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu lokalnym i regionalnym - kierunek dotyczy działań związanych z rozwojem oferty instytucji kultury, oferowanej na poziomie lokalnym i regionalnym (kultura masowa),
- Rozwój oferty kulturalnej o znaczeniu krajowym i międzynarodowym - kierunek dotyczy działań związanych z rozwojem wyspecjalizowanej oferty instytucji kultury (kultury wysokiej),
- Rozwój edukacji kulturalnej oraz upowszechnianie kultury wśród mieszkańców regionu - kierunek dotyczy ogółu działań ukierunkowanych na kształtowanie wrażliwości kulturalnej oraz zainteresowania ofertą kultury (działania informacyjne, promocyjne, edukacyjne prowadzące do zwiększenia partycypacji w życiu kulturalnym),
- Upowszechnianie dostępu do zasobów kultury poprzez ich cyfryzację - kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu ułatwienie dostępu do zasobów kultury oraz prowadzonych działalności kulturalnych poprzez udostępnianie w wersji cyfrowej zbiorów lub dokonywanie transmisji (względnie publikowanie nagrań) wydarzeń kulturalnych (spektakle, koncerty, itp.). Obejmuje zarówno przedsięwzięcia zakładające udostępnianie bezpłatne, jak i komercyjne – zarówno poprzez Internet, jak i na nośnikach,
- Digitalizacja i udostępnianie zasobów bibliotek - kierunek dotyczy digitalizacji i udostępniania zbiorów bibliotecznych w celu upowszechnienia czytelnictwa oraz ułatwienia dostępu mieszkańcom województwa kujawsko-pomorskiego do zbiorów bibliotecznych.

Zagadnienia związane z szeroko pojętą kulturą oraz ochroną dziedzictwa kulturowego są podejmowane również w ramach pozostałych celów głównych, operacyjnych i kierunków działań określonych przez strategię:

Cel główny: Skuteczna edukacja

Cele operacyjne: Wysoka jakość kształcenia i wychowania

Kierunek rozwój edukacji regionalnej dotyczy wszelkiego rodzaju działań o charakterze edukacyjnym, promocyjnym lub organizacyjnym związanych z rozwojem edukacji regionalnej. Dotyczy także wyposażenia mieszkańców regionu w wiedzę i nowoczesne materiały w zakresie edukacji regionalnej oraz rozwijania zainteresowań młodzieży literaturą, historią, geografiami, zabytkami, przyrodą, tradycją i kulturą regionu.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjne: Infrastruktura rozwoju społecznego

Rozwój infrastruktury kultury i sztuki. Kierunek ten dotyczy działań inwestycyjnych mających na celu stworzenie lub poprawę warunków lokalowych dla prowadzenia działań z zakresu kultury i sztuki bez względu na rodzaj, charakter i rangę danej instytucji.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjny: Środowisko przyrodnicze

Zachowanie, wzmocnienie oraz promocja potencjału dziedzictwa przyrodniczego województwa przewiduje działania służące rozwojowi działalności gospodarczych na bazie walorów środowiskowych, które powinny być realizowane w ramach kierunku „Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym”.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjny: Przestrzeń kulturowa

Ochrona, zachowanie, odnowa, wzmocnienie i promocja dziedzictwa kulturowego województwa. Kierunek ma charakter ogólny i dotyczy wszystkich działań mających na celu ochronę, zachowanie, wzmocnienie potencjału oraz promocję dziedzictwa kulturowego województwa. Adaptacja obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów publicznych i komercyjnych. Kierunek dotyczy wykorzystania obiektów dziedzictwa kulturowego dla celów np. prowadzenia instytucji kultury, edukacji, działalności noclegowych, gastronomicznych, handlu, innego rodzaju usług publicznych lub komercyjnych.

Cel główny: Dostępna przestrzeń i czyste środowisko

Cele operacyjny: Potencjały endogeniczne

Wykorzystanie lokalnych walorów przyrodniczych i kulturowych dla rozwoju działalności gospodarczych o charakterze turystycznym. Kierunek dotyczy działań związanych z realizacją zagospodarowania i prowadzenia działalności gospodarczej adresowanej do osób przybywających z uwagi na obecność walorów przyrodniczych, walorów dziedzictwa kultury. Tworzenie i zagospodarowanie szlaków turystycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Kierunek dotyczy ogółu działań mających na celu tworzenie i zagospodarowanie szlaków turystycznych, służących udostępnianiu walorów środowiskowych i kulturowych (potencjałów endogenicznych), oraz stanowiących infrastrukturę wzmocniającą atrakcyjność turystyczną danego obszaru.

Wybrane projekty w sferze kultury:

- Wsparcie opieki nad zabytkami województwa kujawsko-pomorskiego,
- „Kujawsko-Pomorskie – rozwój poprzez kulturę”,
- „Kujawsko-Pomorskie spotkania z historią”,
- „Kujawsko-Pomorskie – promocja poprzez kinematografię”,
- Rozbudowa Opery Nova,
- Rozbudowa Muzeum Archeologicznego w Biskupinie,
- Rozbudowa Filharmonii Pomorskiej,
- „Kultura w zasięgu 3.0”,
- „Biblioteki XXI wieku” - rozbudowa i modernizacja infrastruktury wojewódzkich bibliotek publicznych,
- „Artefakty przeszłości symbolem tożsamości regionalnej”.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Uchwała nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r. w sprawie uchwalenia Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego).

Zasady kształtowania przestrzeni oraz kierunki zagospodarowania dla terenów wchodzących w skład administracyjnych granic województwa Kujawsko-Pomorskiego określone zostały w obowiązującym planie zagospodarowania przestrzennego województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalonym Uchwałą nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

W dniu 24 czerwca 2019 r. uchwałą nr VIII/135/19 Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego przyjął Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego, który na mocy Rozstrzygnięcia

Nadzorczy Nr 66/2019 Wojewody Kujawsko-Pomorskiego w dniu 31 lipca 2019 roku utracił ważność. Obecnie nadal trwają prace nad nowym Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, który jest w fazie projektu przyjętego w drodze uchwały nr 14/588/18 Zarządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 12 kwietnia 2018 r. W perspektywie czasowej ma on obowiązywać do roku 2030, czyli zgodnej z Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPZK2030).

Podstawowym celem zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego wg wskazanego powyżej dokumentu jest „Zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia mieszkańców”.

Zostały także określone trzy cele szczegółowe, z których jeden bezpośrednio odnosi się do dziedzictwa kulturowego:

„Zwiększenie atrakcyjności regionu w wymiarze europejskim jako pochodnej jego walorów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego, wysokich standardów życia mieszkańców, wysoce sprawnych systemów infrastruktury technicznej, dogodnych powiązań ze światem zewnętrznym”.

Zauważono poprawę stanu krajobrazu i środowiska naturalnego, wskazując jednocześnie na potrzebę poprawy warunków życia mieszkańców oraz infrastruktury technicznej. Określono również zasady, które powinny być spełnione w celu zachowania dziedzictwa kulturowego regionu:

- 1) zachowanie dziedzictwa kulturowego w stanie umożliwiającym jego przetrwanie dla przyszłych pokoleń;
- 2) harmonijne kształtowanie krajobrazu kulturowego;
- 3) dbałość o integralność zabytkowych struktur urbanistycznych i ruralistycznych.

Program Opieki nad Zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024 (uchwała nr XXXI/451/21 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 kwietnia 2021 r.)

Głównym zamierzeniem „Programu opieki nad zabytkami Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2021-2024” jest określenie warunków organizacyjnych i finansowych w zakresie leżącym w kompetencjach Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego, służących polepszeniu stanu zachowania zasobów lokalnego dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu kulturowego województwa Kujawsko-Pomorskiego. Celem działania Samorządu Województwa jest zharmonizowanie polityki ochrony przestrzeni kulturowej z polityką rozwoju regionalnego i strategią zrównoważonego zagospodarowania województwa. Prowadzenie spójnej polityki i zintegrowanej ochrony dziedzictwa kulturowego oraz współdziałanie wszystkich szczebli jednostek samorządu terytorialnego w województwie z instytucjami rządowymi i organizacjami pozarządowymi, podmiotami gospodarczymi, posiadaczami i użytkownikami zabytków umożliwi osiągnięcie wyznaczonych celów i zamierzeń określonych w dokumencie programowym.

Szczegółowe cele programu opieki nad zabytkami, zostały określone w art. 87 ust. 2 ustawy i należą do nich:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju,
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami wynikającymi z ochrony przyrody i równowagi ekologicznej,
- wzmocnienie ochrony i opieki nad materialną częścią dziedzictwa kulturowego oraz poprawa stanu zabytków poprzez zahamowanie procesów ich degradacji, a w dalszej kolejności poprawa stanu ich zachowania,
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków i krajobrazu kulturowego,
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych,
- podejmowanie i określanie warunków współpracy z właścicielami obiektów zabytkowych w celu wyeliminowania sytuacji konfliktowych związanych z wykorzystaniem zabytków oraz dla zapewnienia zabytkom należytej opieki oraz określenia sposobów udostępnienia dóbr kultury narodowej, będących ich własnością, a także wskazywanie potencjalnych źródeł finansowania,

- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

4.3. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z DOKUMENTAMI WYKONANYMI NA POZIOMIE POWIATU

Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2014-2020

(Uchwała nr XXXVI/224/14 Rady Powiatu Świeckiego z dnia 26 marca 2014 roku). Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2014-2020 wskazuje na strategiczne cele, którymi są:

- W obszarze „Gospodarka”: optymalne wykorzystanie położenia i potencjału społeczno-gospodarczego,
- W obszarze „Infrastruktura”: poprawa infrastruktury drogowej oraz dostępności komunikacyjnej powiatu,
- W obszarze „Społeczeństwo”: wszechstronny rozwój kapitału społecznego.

W ramach celu strategicznego odnoszącego się bezpośrednio do dziedzictwa historycznego i kulturowego Powiatu Świeckiego, Strategia Rozwoju Powiatu Świeckiego na lata 2014-2020 uszczegóławia zadania w ramach określonych celów operacyjnych:

- Przygotowanie i wydanie monografii powiatu,
- Wspieranie inicjatyw lokalnych w zakresie organizacji imprez o charakterze regionalnym,
- Wspieranie działań oświatowych promujących tożsamość regionalną i dziedzictwo kulturowe,
- Przygotowanie jednolitej oferty dla turystów w zakresie bazy turystycznej, obiektów cennych historycznie i przyrodniczo,
- Organizowanie przez powiat konferencji dot. promocji, tożsamości i dziedzictwa z udziałem przedstawicieli gmin i wszystkich środowisk zainteresowanych tą tematyką,
- Koordynacja działań w zakresie utworzenia jednolitej informacji turystycznej, -Uruchomienie centrum bazy danych o obiektach turystycznych, historycznych i przyrodniczych - archiwizacja, digitalizacja,
- Poprawa infrastruktury turystycznej i dostępności do cennych obiektów,
- Udział w realizacji projektu sieci szlaków turystycznych na terenie powiatu,
- Promowanie tradycyjnych, historycznych form użytkowania środowiska/zasobów przyrodniczych,
- Rozwijanie świadomości społecznej w zakresie konieczności ochrony dziedzictwa historycznego i kulturowego,
- Organizowanie spotkań inicjowanych przez pasjonatów historii z przedstawicielami organów administracji i organów ścigania,
- Wspieranie działań organizacji i stowarzyszeń w zakresie ochrony krajobrazu kulturowego,
- Wykorzystanie obiektów sportowych dla promocji powiatu,
- Wspieranie turystycznych projektów wykorzystujących walory przyrodnicze powiatu.

·Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego

Opracowana w 2017 r. Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Świeckiego ma stanowić skuteczne narzędzie w procesie rozwoju Powiatu Świeckiego, a także ma służyć pozyskaniu funduszy unijnych oraz krajowych środków finansowych w perspektywie finansowej 2014-2020.

W ramach Strategii wskazano cele strategiczne:

- rozwój przedsiębiorczości w regionie,
- zwiększenie dostępności i jakości usług zdrowotnych i społecznych,
- rozwój konkurencyjnego i kreatywnego kapitału ludzkiego,
- ochrona dziedzictwa kulturowego,

- efektywne wykorzystanie i ochrona potencjałów środowiska przyrodniczego oraz racjonalny rozwój infrastruktury technicznej.

W zakresie dziedzictwa historycznego i kulturowego wskazano w Strategii położenie nacisku na właściwe gospodarowanie dziedzictwem materialnym i niematerialnym regionu w kontekście zachowania tożsamości i ciągłości rozwoju społecznego i kulturowego. Wskazano na konieczność poprawy stanu technicznego obiektów zabytkowych, a także na duży potencjał turystyczny ośrodków miejskich w Świeciu i Nowem, a także dziedzictwa pomennonickiego.

Potrzeby w zakresie zachowania, rozwoju, wsparcia i renowacji obiektów zabytkowych:

- Odnowienie zespołów kościołów w Drzycimiu i Dólsku. Renowacja dworku szlacheckiego w Gródku,
- Rewitalizacja parku w Laskowicach - w celu ochrony unikalnych drzewostanów i roślinności (liczne pomniki przyrody),
- Remont zamku krzyżackiego wraz z adaptacją poddasza zamku na potrzeby Centrum Kultury Zamek w Nowem oraz naprawa średniowiecznego muru miejskiego,
- Renowacja i wsparcie obiektów zabytkowych na terenie gminy Osie, Pruszcz, Świecie i Warlubie,
- Modernizacja sieci energetycznej w budynkach kościelnych parafii pw. św. Marcina w Świekatowie.

W wyniku diagnozy wskazano najważniejsze problemy i bariery odnoszące się do dziedzictwa kulturowego:

- Słaba identyfikacja ponadregionalna wartości i dziedzictwa kulturowego,
- Niewystarczające wsparcie obiektów kultury i zabytków,
- Mała ilość imprez o znaczeniu ponadregionalnym,
- Niezadowalający poziom dofinansowania obiektów zabytkowych.

W związku z tym opracowano następujące cele rozwojowe:

- Rozwój lokalnego potencjału kulturowego w oparciu o instytucje kultury,
- Renowacja i ochrona dziedzictwa historycznego i obiektów zabytkowych,
- Organizacja imprez i wydarzeń kulturalnych w celu popularyzacji potencjału regionu.

Powiatowy Program opieki nad zabytkami dla Powiatu Świeckiego na lata 2021- 2024

Strategicznym celem Programu Opieki nad Zabytkami Powiatu Świeckiego na lata 2021-2024 jest zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie powiatu, które służyć powinno budowaniu i utrwalaniu poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymaniu ładu przestrzennego, rozwojowi turystyki oraz rozwojowi społeczno-gospodarczemu. Aby go osiągnąć należy podjąć działania priorytetowe, zapoczątkowując proces realizowany przez wiele lat, w konsekwencji których zabytki będą otaczane coraz lepszą opieką. W miarę postępów, działania winny być poddawane systematycznej weryfikacji, co pozwoli na realne dopasowanie do aktualnych możliwości finansowych i potrzeb właścicieli.

Starostwo Powiatowe i Powiat Świecki ze względu na ustawowy obowiązek ochrony wartości społecznie istotnych, posiada instrumenty prawne umożliwiające budowanie i ugruntowanie świadomości społecznej względem ochrony i opieki nad lokalnym dziedzictwem kulturowym.

Powyższą politykę określa Powiatowy Program Opieki nad Zabytkami dla Powiatu Świeckiego na lata 2021-2024, dla realizacji którego priorytetowe jest osiągnięcie celów określonych w art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opieki nad zabytkami. Na potrzeby Programu określone zostały trzy podstawowe priorytety, które poprzez wytyczone w ich ramach kierunki działań oraz wskazane do realizacji zadania, w całości wypełniają ustawowe cele dla opracowywania powiatowych programów opieki nad zabytkami.

·Priorytet I - Zarządzanie dziedzictwem kulturowym powiatu

- Zahamowanie procesu degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania,
- Podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne,
- Podejmowanie działań umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

- Priorytet II - Ochrona krajobrazu kulturowego powiatu

- Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego,
- Rozszerzenie zasobu i ochrony dziedzictwa kulturowego powiatu.

- Priorytet III - Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym powiatu

- Edukacja społeczna i popularyzacja wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym i jego ochronie,
- Promocje regionalnego dziedzictwa kulturowego.

Założenia Powiatowego Programu Opieki nad Zabytkami:

- a) Ścisła współpraca władz samorządowych z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków oraz właścicielami i użytkownikami obiektów zabytkowych, parafiami, organizacjami pozarządowymi, stowarzyszeniami regionalnymi, ośrodkami naukowymi,
- b) Działania własne władz samorządowych
  - Prawne – problematyka zachowania dziedzictwa kulturowego zostanie uwzględniona przez władze powiatu przy uchwalaniu przepisów prawa miejscowego,
  - Finansowe – należyte utrzymanie, wykonywanie remontów i prac konserwatorskich przy obiektach zabytkowych, będących własnością powiatu oraz stosowanie systemu dotacji i ulg finansowych, nagród czy zachęt dla właścicieli i użytkowników obiektów zabytkowych,
  - Programowe – realizacja projektów i programów regionalnych,
- c) Działania w ramach programów dofinansowywanych z funduszy Unii Europejskiej i innych funduszy zewnętrznych.

4.4. RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I NA POZIOMIE GMINY

Gmina Świekatowo nie posiada aktualnie obowiązującej Strategii Rozwoju Gminy.

Atrakcyjność środowiska kulturowego jest stosunkowo niewielka – bez wątpienia na terenie gminy nie ma walorów kulturowych, które byłyby celem przyjazdów turystycznych. Stosunkowo nową, ciekawą inicjatywą, która ma duże znaczenie dla promocji gminy, zwiększenia ruchu przyjazdowego oraz integracji lokalnej społeczności, jest realizacja „wioski tematycznej” bazującej na dziedzictwie wypieku chleba - „Wioska chlebowa – Jania Góra” (<http://wioskachlebowa.pl>). Jest to obecnie rozpoznawalna poza granicami gminy marka turystyczna.

Działalność instytucji kultury na terenie gminy jest ważna zarówno dla młodzieży jak i osób starszych. Jednak zainteresowanie społeczeństwa na terenach wiejskich jest stosunkowo niskie. Na terenie gminy oprócz działalności Gminnej Biblioteki Publicznej promowaniem kultury zajmują się Towarzystwo Rozwoju Gminy Świekatowo oraz Orkiestra Dęta.

Samorząd gminy będzie podejmować działania mające na celu zwiększenia liczby placówek kulturalnych a także zwiększenia aktywności i uatrakcyjnienia oferty placówek kulturalnych. Należy zdać sobie sprawę, że utrzymywanie placówek kultury jest niezwykle kosztowne i trudne do osiągnięcia. W sferze kultury i zagospodarowania wolnego czasu młodzieży, należy więc rozważyć wykorzystywanie w szerokim zakresie istniejącej bazy szkół, które w godzinach pozalekcyjnych mogłyby pełnić zadania w tym zakresie. Szkoły w jeszcze większym, niż obecnie zakresie mogłyby więc przyczyniać się do integracji społecznej. Istotnym zadaniem, realizującym postulaty mieszkańców jest także rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej.

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY ŚWIEKATOWO

Dla obiektów zabytkowych zlokalizowanych na terenie Gminy Świekatowo wyznaczono następujące strefy ochrony konserwatorskiej:

- „A” – strefa pełnej ochrony konserwatorskiej
- „B” – strefa ochrony konserwatorskiej
- „W” – strefa ochrony archeologicznej

Strefa „A” pełnej ochrony konserwatorskiej

Strefa pełnej ochrony konserwatorskiej wyznaczona jest dla obiektów i obszarów szczególnie wartościowych, do bezwzględnego zachowania.

Na obszarze gminy Świekatowo strefą „A” objęto: zespół pałacowo-parkowy w Szewnie, zespoły dworsko-parkowe i zabytkowe parki w Lipienicy, Lipienicy-Żuławach i Stążkach oraz zespół kościoła parafialnego w Świekatowie. Obiekty te wpisane są do rejestru zabytków woj. kujawsko-pomorskiego.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „A” jest przede wszystkim zachowanie zabudowy historycznej, jej konserwacja, rewaloryzacja, rekonstrukcja, zachowanie towarzyszącej historycznej zieleni komponowanej, usuwanie obiektów dysharmonizujących, dostosowanie współczesnych funkcji do wartości zespołu zabytkowego, eliminacja funkcji uciążliwych.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „A” wszelkie prace wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków.

Strefa „B” ochrony konserwatorskiej

Strefa ochrony konserwatorskiej wyznaczona dla terenów zawierających znaczną część elementów historycznie ukształtowanej struktury przestrzennej o wartościach kulturowych. Obszary objęte strefą „B” podlegają rygorom w zakresie utrzymania historycznego rozplanowania i zasadniczych elementów istniejącej substancji o wartościach kulturowych oraz charakteru i skali nowej zabudowy.

Na obszarze gminy Świekatowo strefą „B” objęto zespoły wiejskie w Lipienicy, Janiej Górze, Lubanii-Lipinach, Małych Łąkach, Świekatowie, Zalesiu Królewskim, zespoły folwarczne w Szewnie i Stążkach, cmentarz parafialny rzymsko-katolicki w Świekatowie i nieczynne cmentarze ewangelickie w Janiej Górze, Lubanii-Lipinach, Małych Łąkach, Rudzianku, Świekatowie, Tuszynach i Zalesiu Królewskim oraz zabudowę związaną z koleją w Lipienicy i Świekatowie Wschodnim.

Celem działalności konserwatorskiej w strefie „B” jest: zachowanie historycznego układu zabudowy (linie zabudowy, proporcje gabarytów i wysokości, podziały historyczne, wkomponowanie w krajobraz naturalny), zachowanie zabudowy historycznej (jej konserwacja i rewaloryzacja), dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji, zachowanie kompozycji i układów zieleni historycznej, parków i cmentarzy, usuwanie obiektów dysharmonizujących.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „B” uzgadniane z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków winny być remonty, modernizacje, adaptacje obiektów zabytkowych, uzupełnienia zabudowy, wprowadzanie małych form architektonicznych, lokalizacje nowych obiektów, korekty układu przestrzennego.

Strefa „W” ochrony archeologicznej

Strefa „W” obejmuje tereny o rozpoznanej, na podstawie badań, zawartości ważnych relikwów archeologicznych. Na obszarze strefy wszelka działalność inwestycyjna musi być poprzedzona badaniami archeologicznymi na koszt inwestora. Zakres prac archeologicznych określony zostaje na etapie uzgadniania projektu budowlanego.

Obszar Gminy Świekatowo został w całości rozpoznany pod względem archeologicznym.

Sposoby ochrony, działania konserwatorskie: na obszarze strefy „W” wszelkie prace ziemne wymagają uzgodnienia z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków, szczegółowy zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych określony zostaje na etapie uzgodnienia projektu budowlanego i wydania decyzji, egzemplarz dokumentacji z badań archeologicznych podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków.

Na obszarze Gminy Świekatowo przeprowadzono rozpoznanie i weryfikację obiektów zabytkowych wpisanych do wojewódzkiej ewidencji zabytków. Większość obiektów zabytkowych znajdujących się w ewidencji zabytków objęta została strefami ochrony konserwatorskiej. Obiekty zabytkowe zlokalizowane poza wyznaczonymi strefami ochrony konserwatorskiej objęte są ochroną w ramach wpisu do gminnej ewidencji zabytków i podlegają wytycznym konserwatorskim:

- wymagane jest uzgodnienie z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków prac remontowych, adaptacyjnych i rozbiórkowych,

- wskazane jest dostosowanie nowej zabudowy wprowadzanej na obszar działki do istniejących budynków historycznych pod względem gabarytów, kompozycji bryły, elewacji, dachów oraz uzgodnienie z konserwatorem zabytków.

5. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY ŚWIEKATOWO

5.1. Charakterystyka gminy Świekatowo

Gmina Świekatowo zajmuje powierzchnię 6383 ha, położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie świeckim i składa się z 9 sołectw: Świekatowo, Zalesie Królewskie, Lipienica, Szewno, Tuszyny, Stażki, Lubania-Lipiny, Małe Łąki, Jania Góra. Graniczy z 5 gminami: Lniano, Bukowiec i Pruszcz w powiecie świeckim, Koronowo w powiecie bydgoskim oraz Lubiewo w powiecie tucholskim.

Pod względem zajmowanej powierzchni i liczby mieszkańców gmina Świekatowo należy do najmniejszych gmin województwa kujawsko-pomorskiego.

Pod względem fizyczno-geograficznym gmina położona jest w obszarze mezoregionu Wysoczyzny Świeckiej. Jej rzeźba terenu ma charakter młodogłacialny i charakteryzuje się niewielkimi deniwelacjami terenu. Obszar ten ma dosyć duży, jak na tę część województwa, wskaźnik jeziorności (4,2%). Gmina ma charakter typowo rolniczy, 82, 5% jej powierzchni stanowią użytki rolne. Wśród użytków rolnych przeważają gleby niższych klas bonitacyjnych (IV-VI klasa). Niewielką część zajmują lasy (8,6%). W obszarach leśnych dominują lasy sosnowe, w rynnach jezior występuje bór wilgotny, bagienny oraz olsy.

Gmina położona jest w zlewni Wisły, przy czym leży na dziale wodnym 2 rzędu, oddzielającym zlewnie Brdy i Wdy. W zlewni Wdy (w zlewni cząstkowej Wyrwy) leży jezioro Zaleskie, Szewieńskie i Branickie (58,34 %). Natomiast w zlewni Brdy - jezioro Świekatowskie i pozostałe jeziora części zachodniej, tj. 41,66%. Gmina należy do obszarów o dosyć dużym, jak na warunki tej części województwa wskaźniku jeziorności. Jest ona oceniana na ok. 4,2 % powierzchni ogólnej gminy, a łączna liczba jezior wynosi 9.

Przez teren gminy przebiega korytarz o znaczeniu krajowym sieci EKONET - PL, łączący obszar węzłowy o znaczeniu międzynarodowym (Bory Tucholskie) z korytarzem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym (Doliny Wisły i Noteci). W pobliżu gminy Świekatowo położone są dwa parki krajobrazowe (Doliny Dolnej Wisły i Wdecki) w sąsiednim powiecie tucholskim leży Tucholski Park Krajobrazowy i Narodowy Park Bory Tucholskie.

Gmina Świekatowo jest gminą wiejską o korzystnym położeniu komunikacyjnym (linia kolejowa relacji Bydgoszcz-Kościerzyna oraz droga wojewódzka 240), z dynamicznie rozwijającym się sektorem usług i dobrze rozwiniętym rolnictwem. Posiada sprzyjające warunki naturalne w postaci rzeźby terenu, wysokiej, jakości środowiska przyrodniczego, w tym zasobów wód powierzchniowych i gruntowych. Ponadto charakteryzuje się dobrze rozwiniętą infrastrukturą techniczną. Uwarunkowania te są korzystne dla rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej Gmina Świekatowo położona jest poza głównymi ciągami komunikacyjnymi znaczenia krajowego lub międzynarodowego. Najbliższa droga krajowa, to droga nr 5 (Świecie - Poznań) dostępna poprzez drogi powiatowe w odległości około 20 km, natomiast najbliższa droga wojewódzka, to biegnąca nieco na północ od granic gminy, droga nr 240 (Świecie - Tuchola), oddalona od siedziby gminy o około 10 km. W Świeciu (oddalonym o ok. 25 km) dostępna jest również droga krajowa nr 1 (Gdańsk - Cieszyn), natomiast perspektywnie w odległości około 40 km znajdzie się węzeł autostradowy (na A-1) w Nowych Marzach.

Pozytywnym aspektem położenia gminy względem sieci dróg znaczenia krajowego i międzynarodowego jest łatwa ich dostępność za pomocą dróg powiatowych, przy jednoczesnym braku ich uciążliwości.

5.2. Rys historyczny

Najstarsze zapisy nazwy Świekatowo występują w łacińskim dokumencie z 1277 roku i brzmiały „villam Sehotouo”. Od połowy XVII w. i przez całe następne stulecia występuje nazwa Świekatowo. Nazwa wsi pochodzi od imienia właściciela danej miejscowości z dodaniem odpowiedniego formatu. W tym przypadku chodzi o imię Świechot, Siecho lub Świekot.

Pierwsze ślady osadnictwa na tym terenie pochodzą z III okresu neolitu, czyli 2500-1700 lat p.n.e. Odkryty w Świekatowie grób będący najstarszym znaleziskiem archeologicznym w okolicy pozostawili przedstawiciele tzw. kultury amfor kulistych, które miały charakter rolniczy. Pierwsi osadnicy przybyli na te tereny z Kujaw

oraz doliny Wisły. W samym Świekatowie odnaleziono ślady osadnictwa charakterystyczne dla średniowiecza. Był to fragment naczynia z cylindryczną szyjką. Okolice Świekatowa z dominującym wówczas krajobrazem puszczańskim był słabo zaludniony. Większe skupiska znajdowały się w okolicach Gruczna, Topolna i Świecia.

Dzieje Świekatowa w okresie zaborów można zaliczyć do okresu rozwoju wsi. Awansowała ona początkowo na siedzibę gminy, potem ulokowano tutaj siedzibę wójtostwa, a następnie urzędu stanu cywilnego. W miejscowości tej miały swoje siedziby dwie szkoły katolicka i ewangelicka, a także parafia rzymskokatolicka obejmująca najbliższe miejscowości. Duży wpływ na rozwój wsi w tym okresie było dosyć dobre położenie we wschodniej prowincji Królestwa Prus.

Od początku istnienia podstawowym obszarem działania była działalność rolnicza. Oprócz tego prowadzono działalność usługowo-rzemieślniczą w zakresie kowalstwa, a także prowadzono karczmy i zajazdy. W latach 80 i 90 XIX w. wieś była siedzibą wójtostwa, a pozostałe miejscowości były gminami. Ustawa samorządowa z 1933 roku wprowadziła na teren powiatu świeckiego gminy zbiorowe.

Dwudziestolecie międzywojenne to czas rozwoju społeczno- gospodarczego w Świekatowie. Funkcjonowały trzy placówki, które można określić jako przemysłowe. Były to mleczarnia, młyn parowy i cegielnia. W pobliskich miejscowościach funkcjonowały także: wiatraki, młyny, gorzelnia, suszarnia z młynem oraz tartak, który był największym przedsiębiorstwem regionu w tamtych czasach. Odmową szansą na poprawę sytuacji materialnej ludności była budowa linii kolejowej Herby przez Bydgoszcz do Gdyni, która przebiegała przez Świekatowo. Ważną rolę w reprezentowaniu interesów mieszkańców odgrywały organizacje społeczno - gospodarcze. Najstarszą organizacją było Kółko Rolnicze, które powstało w 1913 roku.

W okresie II wojny światowej Niemcy dokonali pacyfikacji wsi. Świekatowo było pierwszą miejscowością spacyfikowaną na Pomorzu, a w momencie zakończenia działań wojennych w 1945 roku zniszczonych było 80 % wsi.

Pierwsze powojenne władze gminy wybrano 5 czerwca 1945 roku. W skład gminy wchodziło wówczas 8 gromad na czele, których stał sołtys. Pierwszą partią utworzoną na terenie gminy była Polska Partia Robotnicza. Ustawa z 1950 roku zlikwidowała samorząd gminy i zastąpiono go radami narodowymi. W 1954 zlikwidowano rady gminne, a w ich miejsce wprowadzono gromady i rady gromadzkie. Taki stan trwał do 1973 roku, kiedy to znowu przywrócono gminy. Nie dotyczyło to jednak Świekatowa, gdyż został on włączony do sąsiedniego Bukowca. Po wieloletnich staraniach władz i mieszkańców Świekatowo powróciło do macierzy w 1991 roku.

3. Zabytki nieruchome

Do zabytków nieruchomych znajdujących się na terenie gminy zaliczyć można zabytki architektury sakralnej czyli kościołów i kapliczek. Z architektury świeckiej do zabytków nieruchomych na terenie gminy zalicza się założenia dworsko-pałacowe oraz parki. Na terenie gminy Świekatowo występują zabytki nieruchome ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz rejestrze zabytków województwa kujawsko-pomorskiego prowadzonego przez Kujawsko- Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W przypadku wielu zabytków konieczne jest podjęcie prac renowacyjnych, które przywróciłyby je do stanu pierwotnego.

Na terenie gminy Świekatowo znajduje się niewiele zabytków o wysokiej wartości historycznej.

Do najważniejszych z nich należą:

- 1) kościół pw. Św. Marcina o cechach neogotyckich, który został zbudowany w 1852 r. Wzniesiony na rzucie prostokąta, pięcioprzęsłowy. Korpus podzielony słupami na trzy nawy. Chór muzyczny drewniany. Na zewnątrz podział ścian lizenami. Szczyty trójkątne, z ostrołukowymi okienkami. Dach siodłowy, kryty dachówką. Wewnątrz barokowa rzeźba Św. Wojciech XVII/XVIII w. Plebania została wniesiona w połowie XX w.;
- 2) chałupy drewniane w Zalesiu Szlacheckim z ok. połowy XIX w o konstrukcji drewnianej na podmurówce, usytuowane szczytowo, z dachami siodłowymi krytymi strzechą;
- 3) zespół folwarczny w Lipienicy złożony z dworku parterowego z 2 połowy XIX w. z mieszkalną przybudówką oraz kamiennej obory z 1910 r. i zespołu budynków gospodarczych;

4) założenie dworsko-parkowe w Stążkach, w skład którego wchodzi pałac z końca XIX w. zbudowany w stylu neoklasycystycznym, park o pow. 1,90 ha z 2 połowy XIX w., dwie stajnie, magazyny, cielętnik, budynek kołodzieja;

5) założenie pałacowo-dworskie w Szewnie.

Obiektami o znacznej wartości kulturowej są cmentarze rzymsko-katolickie i ewangelickie, które oprócz wartości historycznej mają również duże walory krajobrazowe, dzięki okazałemu drzewostanowi na ich terenie.

W obrębie gminy jest 10 cmentarzy ewangelickich, niezynnych od 1945 r.:

1) cmentarz ewangelicki w Zalesiu Królewskim, założony w 2 połowie XIX w., o powierzchni 0,17 ha;

2) dwa cmentarze ewangelickie w miejscowości Lubania-Lipiny, pierwszy z początku XX w., na planie zbliżonym do trójkąta o pow. 0,48 ha, drugi z I połowy XX w., o pow. 0,06 ha;

3) cmentarz ewangelicki w Małych Łąkach założony ok. 1920 r. o pow. 0,21 ha;

4) dwa cmentarze ewangelickie Jania Góra – Rudzianek z XX w., o pow. 0,06 ha i końca XX w., o pow. 0,5 ha;

5) cmentarz ewangelicki w Janiej Górze z początku XX w., o pow. 0,12 ha;

6) dwa cmentarze ewangelickie w Tuszyńkach, założone w I połowie XX w., o pow. 0,06 ha i 0,15 ha;

7) cmentarz ewangelicki w Tuszyńkach, założony na początku XX w., o pow. 0,14 ha;

8) cmentarz ewangelicki w Świekatówku, założony na początku XX w., o pow. 0,08 ha.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków:

1. **Lipienica** - park dworski, nr rej. 200/A;

2. **Lipienica-Żuławy** - park dworski, nr rej. A/1291;

3. **Stążki** - założenie dworsko-parkowe, nr rej. A/1324/1-8;

4. **Szewno** - założenie pałacowo-parkowe, nr rej. A/202/1-7;

5. **Świekatowo** - zespół kościoła par. p.w. św. Marcina Bpa: 1. kościół par., 2. plebania, 3. murowane elementy ogrodzenia, 4. teren przykościelny z założeniem zieleni, nr rej. A/40;

6. **Zalesie Królewskie**-chałupa drewniana nr rej. A/1342.

ZABYTKI NIERUCHOME NIEWPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW UJĘTE W WOJEWÓDZKIEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

LP	MIEJSCOWOŚĆ	ULICA	NR	OBIEKT	DATOWANIE
1.	Jania Góra			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
2.	Jania Góra		36	Dawna szkoła, obecnie świetlica środowiskowa nr 36	
3.	Jania Góra			Budynek gospodarczy przy szkole	
4.	Jania Góra		4	Stodoła przy domu nr 4	
5.	Jania Góra		22	Dom nr 22	
6.	Jania Góra		2	Dom nr 2	
7.	Jania Góra		25	Dom nr 25	
8.	Jania Góra		28	Dom nr 28	
9.	Jania Góra		54	Dom nr 54	
10.	Jania Góra		54	Budynek gospodarczy przy domu nr 54	
11.	Jania Góra		55	Leśniczówka obecnie dom	
12.	Jania Góra		57	Dom	
13.	Jania Góra		58	Dom	

14.	Jania Góra		58	Budynek gospodarczy przy domu	
15.	Jania Góra		66	Dom	
16.	Jania Góra			Cmentarz ewangelicki	
17.	Jania Góra			Cmentarz ewangelicki	
18.	Jania Góra - Rudzinek			Cmentarz ewangelicki	
19.	Jania Góra - Rudzinek			Cmentarz ewangelicki	
20.	Lipienica			Zespół dworski: dwór	pocz. XX w.
21.	Lipienica			Zespół dworski: chlew	pocz. XX w.
22.	Lipienica			Pozostałości zespołu dworskiego: oficyna	1928 r.
23.	Lipienica			Pozostałości zespołu dworskiego: obora	1901 r.
24.	Lipienica			Budynek dworca	
25.	Lipienica		1	Dom	
26.	Lipienica		2	Dom	
27.	Lipienica		8	Dom	
28.	Lubania Lipiny			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
29.	Lubania Lipiny		18	Dom	
30.	Lubania Lipiny		20	Dom	
31.	Lubania Lipiny		29	Dom	
32.	Lubania Lipiny		30	Dom	
33.	Lubania Lipiny			Cmentarz ewangelicki	
34.	Lubania Lipiny			Cmentarz ewangelicki	
35.	Małe Łąkie			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
36.	Małe Łąkie		12	Dom	
37.	Małe Łąkie		31	Dom	
38.	Małe Łąkie		32	Dom	
39.	Małe Łąkie		34	Dom	
40.	Małe Łąkie		35	Dom	
41.	Stążki			Układ folwarczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
42.	Stążki			Piwnica „ziem. w zespole dworskim	k. XIX w.
43.	Stążki		33	Dom	lata 30 XX w.
44.	Stążki		47	Dom	
45.	Szewno			Układ folwarczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
46.	Szewno			Zespół dworca kolejowego: dworzec	pocz. XX w.
47.	Szewno			Zespół dworca kolejowego: wodociągowa wieża ciśnień	pocz. XX w.
48.	Szewno		13	Dom	
49.	Szewno		13	Czworak w zespole pałacowym, obecnie dom	
50.	Szewno		18	Czworak w zespole pałacowym, obecnie dom	
51.	Szewno		20	Czworak w zespole pałacowym, obecnie dom	
52.	Szewno		49	Dom	
53.	Szewno			Czworak w zespole pałacowym,	

				obecnie dom	
54.	Świekatowo			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskiej („B”)	
55.	Świekatowo	ul. Dworcowa		Kapliczka	
56.	Świekatowo	ul. Koronowska		Kapliczka	
57.	Świekatowo	ul. Tucholska		Kapliczka	
58.	Świekatowo	ul. Koronowska	4	Szkoła obecnie dom mieszkalny	1905 r.
59.	Świekatowo	ul. Koronowska	4	Budynek gospodarczy przy szkole	
60.	Świekatowo	ul. Bohaterów Września	13	Dom	
61.	Świekatowo	ul. Bohaterów Września	19	Obora w zagrodzie	
62.	Świekatowo	ul. Dworcowa	6	Dom	
63.	Świekatowo	ul. Dworcowa	8	Stodoła przy domu nr 8	
64.	Świekatowo	ul. Dworcowa	11	Stodoła przy domu nr 11	
65.	Świekatowo	ul. Jeziorna	2	Dom	
66.	Świekatowo	ul. Jeziorna	2	Budynek gospodarczy przy domu nr 2	
67.	Świekatowo	ul. Jeziorna	5	Dom	
68.	Świekatowo	ul. Jeziorna	5	Budynek gospodarczy przy domu nr 5	
69.	Świekatowo	ul. Koronowska	2	Dom	
70.	Świekatowo	ul. Koronowska	5	Mleczarnia	ok. 1930 r.
71.	Świekatowo	ul. Koronowska	9	Dom	
72.	Świekatowo	ul. Koronowska	9	Budynek gospodarczy przy domu nr 9	
73.	Świekatowo	ul. Leśna	1	Dom	
74.	Świekatowo	ul. Leśna	2	Dom	
75.	Świekatowo	ul. Leśna	6	Dom	
76.	Świekatowo	ul. Leśna	6	Stodoła przy domu nr 6	
77.	Świekatowo	ul. Leśna	23	Dom	
78.	Świekatowo	ul. Leśna	23	Budynek gospodarczy przy dom nr 23	
79.	Świekatowo	ul. Leśna	26	Dom	
80.	Świekatowo	ul. Leśna	27	Dom	
81.	Świekatowo	ul. Leśna	30	Dom	
82.	Świekatowo	ul. Leśna	32	Dom	
83.	Świekatowo	ul. Leśna	32	Budynek gospodarczy obecnie mieszkalno-gospodarczy w zagrodzie nr 32	
84.	Świekatowo	ul. Leśna	32	Stodoła w zagrodzie nr 32	
85.	Świekatowo	ul. Leśna	33	Leśniczówka obecnie dom	
86.	Świekatowo	ul. Leśna	33	Budynek gospodarczy przy leśniczówce nr 33	
87.	Świekatowo	ul. Leśna	33	Budynek gospodarczy przy leśniczówce nr 33	
88.	Świekatowo	ul. Łąkowa		Wiadukt kolejowy	
89.	Świekatowo	ul. Łąkowa	2	Dom	
90.	Świekatowo	ul. Łąkowa	5	Dom	
91.	Świekatowo	ul. Rzemieślnicza	1	Dom	
92.	Świekatowo	ul. Rzemieślnicza	1	Budynek gospodarczy przy dom nr 1	
93.	Świekatowo	ul. Wojska	28	Dom	

		Polskiego			
94.	Świekatowo	ul. Wojska Polskiego	28	Budynek gospodarczy przy dom nr 28	
95.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	13	Dom	
96.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	34	Dom	
97.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	47/49	Zespół zabudowań kolejowych: stacja Świekatowo-Wschód	
98.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	47/49	Zespół zabudowań kolejowych: wieża ciśnień	
99.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	47/49	Zespół zabudowań kolejowych: dom pracowników kolei	
100.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	47/49	Zespół zabudowań kolejowych: budynek gospodarczy przy domu pracowników	
101.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	55	Budynek gospodarczy przy domu nr 55	
102.	Świekatowo	ul. Wybudowanie	55	Budynek gospodarczy obecnie biurowo-gospodarczy przy domu nr 55	
103.	Świekatowo			Cmentarz katolicki	
104.	Świekatowo			Cmentarz ewangelicki	
105.	Tuszyny			Szkoła	ok. 1900 r.
106.	Tuszyny			Cmentarz ewangelicki	
107.	Zalesie Królewskie			Układ ruralistyczny w granicach strefy ochrony konserwatorskie („B”)	
108.	Zalesie Królewskie			Kapliczka	
109.	Zalesie Królewskie		42	szkoła	
110.	Zalesie Królewskie			Budynek gospodarczy przy szkole	
111.	Zalesie Królewskie		8	dom	
112.	Zalesie Królewskie		17	dom	
113.	Zalesie Królewskie		17	Budynek gospodarczy przy domu nr 17	
114.	Zalesie Królewskie		18	Dom nr 18	
115.	Zalesie Królewskie		20	Zagroda nr 20:dom	1920 r.
116.	Zalesie Królewskie		20	Zagroda nr 20:obora	1905 r.
117.	Zalesie Królewskie		23	dom	
118.	Zalesie Królewskie		27	Budynek gospodarczy przy domu nr 27	2 poł. XIX w.
119.	Zalesie Królewskie		34	dom	
120.	Zalesie Królewskie		43a	dom	
121.	Zalesie Królewskie		69	dom	ok. poł. XIX w.
122.	Zalesie Królewskie		70	dom	
123.	Zalesie Królewskie		72	dom	
124.	Zalesie Królewskie		73	Zagroda nr 73:dom	k. XIX w.
125.	Zalesie Królewskie		73	Zagroda nr 73:obora	k. XIX w.
126.	Zalesie Królewskie		76	dom	ok. poł. XIX w.
127.	Zalesie Królewskie		80	dom	
128.	Zalesie Królewskie		81	dom	
129.	Zalesie Królewskie		82	dom	
130.	Zalesie Królewskie		90	dom	
131.	Zalesie Królewskie		99	dom	
132.	Zalesie Królewskie			Cmentarz ewangelicki	

5.4. Zabytki ruchome

Rejestr zabytków ruchomych prowadzone jest przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytki ruchome na podstawie decyzji wydanej przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na wniosek właściciela zabytku. Organ ten może z urzędu wydać decyzje o wpisanie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia, lub nieobleganego wywiezienia zabytku za granicę. Do rejestru nie są wpisywane obiekty wpisane do inwentarza muzeum lub wchodzące w skład narodowego zasobu bibliotecznego. Na terenie gminy nie występują żadne zabytki ruchome.

5.5. Zabytki archeologicznego

Najistotniejszym zagrożeniem dla stanowisk archeologicznych znajdujących się na terenie gminy są prace rolnicze oraz inwestycje budowlane, gdyż większość stanowisk nie posiada własnej formy terenowej. Wynika to z nieświadomości mieszkańców, którzy nie posiadają wiedzy o istnieniu takich stanowisk. W konsekwencji powoduje to nieodwracalne zniszczenie zasobów dziedzictwa archeologicznego na terenie gminy. W celu zapobiegania degradacji zabytków archeologicznych należałoby wprowadzić działania które temu zapobiegną. Zaliczyć można do nich:

- prowadzenie monitoringu stanu zachowania stanowisk archeologicznych,
- kontrolowanie podczas wydawania pozwoleń na budowę czy inwestycja nie będzie prowadzona w miejscu stanowiska archeologiczne lub strefy ochrony konserwatorskiej wyznaczonej w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- popularyzowanie zasad ochrony zabytków oraz atrakcyjności archeologicznej dziedzictwa kulturowego wśród społeczności lokalnej,

Prace nad ewidencją stanowisk archeologicznych na terenie gminy doprowadziły do ujawnienia 60 stanowisk, które oznaczono na mapie zasobów kulturowych z numeracją jak w przedstawionym poniżej wykazie. Są to stanowiska niemające ekspozycji w terenie, o zróżnicowanej chronologii od neolitu przez epokę brązu i żelaza po średniowiecze i czasy nowożytne.

Wykaz stanowisk archeologicznych:

Zalesie Królewskie stanowiska nr 6 i 7: osady z wczesnego średniowiecza.

Zalesie Królewskie stan. 9 i 10: ślad osadnictwa kultury łużyckiej/pomorskiej, osady z okresu rzymskiego.

Zalesie Królewskie stan. 11: osada z okresu rzymskiego.

Tuszyny stan. 1: ślad osadnictwa neolitycznej kultury pucharów lejkowatych, osada kultury łużyckiej/pomorskiej.

Tuszyny stan. 3: ślad osadnictwa z epoki kamienia, ślad osadnictwa kultury łużyckiej/pomorskiej.

Tuszyny stan. 5: ślad osadnictwa z neolitu schyłkowego, osada wczesnego średniowiecza.

Tuszyny stan. 6: ślad osadnictwa z epoki kamienia, osada kultury łużyckiej/pomorskiej, osada z wczesnego średniowiecza.

Tuszyny stan. 8, 10 i 11: osada kultury łużyckiej, pomorskiej, ślad, osadnictwa z okresu rzymskiego, osady z późnego średniowiecza.

Tuszyny stan. 12: osada z neolitu schyłkowego.

Tuszyny stan. 13 i 14: ślad osadnictwa kultury łużyckiej/pomorskiej, osada z okresu rzymskiego, osada z wczesnego średniowiecza.

Tuszyny stan. 16: osada kultury łużyckiej/pomorskiej , osada z późnego średniowiecza i okresu nowożytnego.

Tuszyny stan. 17: osada z okresu rzymskiego.

Tuszyny stan. 19: osada neolitycznej kultury pucharów lejkowatych, osada z okresu rzymskiego.

Tuszyny stan. 22: osada z późnego średniowiecza.

Tuszyny stan. 35: osada kultury łużyckiej/pomorskiej.

Tuszyny stan. 36: osada z neolitu schyłkowego.

Tuszyny stan. 41: osada z I okresu epoki brązu.

Tuszyny stan. 43: osada neolitycznej kultury amfor kulistych, osada z wczesnego średniowiecza.

Tuszyny stan. 45: osada neolitycznej kultury pucharów lejkowatych.

Tuszyny stan. 46: osada kultury pucharów lejkowatych.

Świekatowo stan. 12: ślad osadnictwa neolitycznego, osada z wczesnego średniowiecza.

Świekatowo stan. 15: ślad osadnictwa kultury łużyckiej/pomorskiej, ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza, ślad osadnictwa z późnego średniowiecza.

Świekatowo stan. 24: osada kultury pucharów lejkowatych, ślad osadnictwa z okresu rzymskiego.

Świekatowo stan. 31: osada kultury amfor kulistych, osada nowożytna.

Świekatowo stan. 32: osada ze schyłkowego neolitu.

Świekatowo stan. 33: osada z okresu rzymskiego, ślad osadnictwa z późnego średniowiecza.

Lubania-Lipiny stan. 5: osada kultury łużyckiej/pomorskiej, osada z wczesnego średniowiecza.

Lubania -Lipiny stan. 6: obozowisko mezolityczne, osada kultury pucharów lejkowatych.

Lubania -Lipiny stan. 9: osada kultury amfor kulistych.

Lubania-Lipiny stan. 10: osada ze schyłkowego neolitu, ślad osadnictwa z późnego średniowiecza.

Lubania -Lipiny stan. 13: osada kultury pucharów lejkowatych.

Lubania -Lipiny stan. 14: osada kultury pucharów lejkowatych, osada ze schyłkowego neolitu i wczesnej epoki brązu.

Lubania -Lipiny stan. 17 i 18: osady kultury pucharów lejkowatych, osady ze schyłkowego neolitu/wczesnej epoki brązu, ślad osadnictwa z okresu rzymskiego.

Lubania -Lipiny stan. 24: osada neolitycznej kultury ceramiki sznurowej.

Lubania -Lipiny stan. 25 i 26: ślad osadnictwa z epoki kamienia, osada kultury łużyckiej/pomorskiej, osada z okresu rzymskiego.

Lubania -Lipiny stan. 36 i 37: osady kultury pucharów lejkowatych, ślad osadnictwa z okresu rzymskiego.

Lubania -Lipiny stan. 40: osada kultury pucharów lejkowatych.

Stążki stan. 5: osada kultury pucharów lejkowatych, osada ze schyłkowego neolitu/wczesnej epoki brązu.

Stążki stan. 6: osada kultury pucharów lejkowatych.

Stążki stan. 10, 11 i 12: ślad osadnictwa z epoki kamienia, osada ze schyłkowego neolitu, osada kultury amfor kulistych, osada kultury łużyckiej/pomorskiej, osada z okresu rzymskiego, ślad osadnictwa nowożytnego.

Stążki stan. 13, 14 i 15: osada kultury amfor kulistych, osada ze schyłkowego neolitu/wczesnej epoki brązu, osada kultury łużyckiej/pomorskiej, ślad osadnictwa z późnego średniowiecza.

Stążki stan. 21: obozowisko z epoki kamienia, osada kultury łużyckiej/pomorskiej.

Stążki stan. 25: ślad osadnictwa mezolitycznego, osada wczesnośredniowieczna.

Stążki stan. 26 i 27: ślad osadnictwa z paleolitu schyłkowego, osada kultury amfor kulistych, osady z wczesnego średniowiecza.

Stążki stan. 33: osada z późnego średniowiecza i czasów nowożytnych.

Stążki stan. 36: osada kultury pucharów lejkowatych, osada kultury łużyckiej, ślad osadnictwa z wczesnego średniowiecza.

Stążki stan. 37: osada z późnego średniowiecza i czasów nowożytnych.

Jania Góra stan. 10: osada z późnego średniowiecza.

Jania Góra stan. 11: osady z wczesnego i późnego średniowiecza.

Jania Góra stan. 12: ślad osadnictwa z mezolitu, osada z wczesnego średniowiecza, osada nowożytna.

Jania Góra stan. 18: osada kultury łużyckiej/pomorskiej.

Jania Góra stan. 22: ślad osadnictwa ze schyłkowego neolitu/wczesnej, epoki brązu, osada kultury pomorskiej.

Małe Łąki stan. 12: ślad osadnictwa mezolitycznego, osada kultury łużyckiej, osada z okresu rzymskiego, osada nowożytna.

Małe Łąki stan. 7 i 8: ślad osadnictwa kultury pucharów lejkowatych, osada z okresu rzymskiego, osady z późnego średniowiecza i nowożytności.

Małe Łąki stan. 5: obozowisko mezolityczne, osada z późnego średniowiecza.

Małe Łąki stan. 1: osada ze schyłkowego neolitu/wczesnej epoki brązu.

Małe Łąki stan. 10: osada z późnego średniowiecza.

Małe Łąki stan. 18: osada z późnego średniowiecza.

Małe Łąki stan. 11: osada z późnego średniowiecza.

Małe Łąki stan. 17: ślad osadnictwa mezolitycznego, ślad osadnictwa z okresu rzymskiego, osada z późnego średniowiecza.

6. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO- ANALIZA SWOT

Mocne strony:

- 1) wysokie walory krajobrazowo-przestrzenne oraz przyrodniczo-turystyczne;
- 2) korzystne położenie gminy sprzyjające rozwojowi turystyki;
- 3) dobrze rozwinięta sieć dróg kołowych;
- 4) dobre warunki dla rozwoju agroturystyki i rekreacji;
- 5) bogactwo lasów;
- 6) korzystna lokalizacja siedziby gminy, co związane jest z jej dobrą dostępnością;
- 7) wykorzystywanie funduszy unijnych przez władze gminy;
- 8) zainteresowanie historią i kulturą wśród władz gminy.

Słabe strony:

- 1) zbyt mała liczba interesujących obiektów zabytkowych;
- 2) niewielkie zainteresowanie społeczne sprawami związanymi z kulturą;
- 3) samowole budowlane oraz niewłaściwie prowadzone remonty;
- 4) zła sytuacja finansowa wielu właścicieli obiektów zabytkowych;
- 5) niezbyt duże środki w budżecie gminy na wsparcie działań z zakresu ochrony zabytków;
- 6) niewielka popularyzacja wiedzy w zakresie ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego;
- 7) brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych.

Szanse:

- 1) zwiększenie środków budżetowych gminy na działania związane z ochroną zabytków;
- 2) pozyskiwania wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie;
- 3) wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki miejscowościach;
- 4) szersza promocja walorów kulturowych i przyrodniczych, która przyciągnie turystów;

- 5) opracowanie dokumentów takich jak Strategia Rozwoju Turystyki;
- 6) tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby;
- 7) korzystanie z dofinansowania na działania rewitalizacyjne (w ramach RPO);
- 8) powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych;
- 9) zachowanie tożsamości regionalnej mieszkańców od edukacji szkolnej poprzez festyny lokalne, święta czy konkursy;
- 10) Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych.

Zagrożenia:

- 1) Zmiany w układach ruralistyczny związane z nową zabudowania;
- 2) Niewłaściwe działania inwestycyjne lub ich brak przyczyniają się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych;
- 3) Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych;
- 4) Brak komunikacji na linii właściciele – władze samorządowe;
- 5) Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację środowiska naturalnego;
- 6) Niekorzystny wpływ nowych elementów osadniczych na zabudowę;
- 7) Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych;
- 8) Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną liczbą pojazdów;
- 9) Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego;
- 10) Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe.

7. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NA ZABYTKAMI GMINY ŚWIEKATOWO

Strategicznym celem Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami jest zachowanie dziedzictwa kulturowego znajdującego się na terenie gminy, które ma na celu budowanie i utrwalanie poczucia tożsamości lokalnej społeczności, utrzymanie ładu przestrzennego, rozwojowi społeczno-gospodarczemu oraz turystyki. Aby tego dokonać należy podjąć działania priorytetowe, zapoczątkowując proces który będzie realizowany przez następne lata.

Proponowane kierunki działań

CEL 1 : Ochrona i opieka nad zabytkami , ochrona krajobrazu kulturowego priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy Świekatowo	
Priorytet: Działania:	
Integrowanie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego	W przypadku uchwalenia nowych miejscowy planów zagospodarowania przestrzennego należy uwzględnić postulaty ochrony dziedzictwa kulturalnego

Uwzględnienie postulatów Urzędu Ochrony Zabytków przy opracowywaniu dokumentów strategicznych	
Wprowadzenie i egzekwowanie zasad ochrony dziedzictwa kulturalnego do miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego	Wprowadzenie jednolitej polityki dotyczącej obiektów zabytkowych Dążenie do zachowania ładu przestrzennego w ramach istniejących jednostek osadniczych
CEL 2: Odpowiednie wykorzystanie istniejących zasobów dziedzictwa kulturowego	
Priorytet: Działania:	
Wprowadzenie na terenie Gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni (krajobrazów), miejsc (punktów widokowych bądź pamiątkowych), obiektów (parki, cmentarze, budowle, zespoły)	Identyfikacja najcenniejszych zabytków Opracowanie jednolitego systemu oznaczeń Odpowiednie wyeksponowanie najcenniejszych zabytków
Współpraca z gminami ościennymi przy realizacji przedsięwzięć z zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego	
Inicjowanie, wspieranie, udzielanie pomocy przy tworzeniu nowoczesnych multimedialnych ekspozycji poświęconych regionalnemu dziedzictwu	Przy wykorzystaniu środków krajowych i unijnych
CEL 3: Bezpośrednie działania na rzecz ratowania obiektów zabytkowych oraz określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków,	
Priorytet:	
Podjęcie działań promocyjnych w celu znalezienia użytkowników dla zdegradowanych obiektów zabytkowych na terenie Gminy; prowadzenie na oficjalnej stronie internetowej oferty inwestycyjnej	Regularna aktualizacja strony internetowej Promocja gminy na zewnątrz

Przekazywanie informacji właścicielom i dysponentom obiektów zabytkowych o możliwościach korzystania z programowych funduszy Wspólnoty Europejskiej na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach	Opracowanie broszury przeznaczonej dla właścicieli
Przekazywanie informacji przez Gminę o rażących naruszeniach prawa budowlanego (zwłaszcza w zakresie samowoli budowlanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską), przy obiektach zabytkowych oraz ujętych w ewidencji gminnej (dotyczy to rozbudowy i przebudowy zmieniającej bryłę budynku)	Działania we współpracy z Wojewódzkim Urzędem Ochrony Zabytków oraz nadzorem budowlanym
Organizowanie akcji społecznych mających na celu prace w kierunku utrzymania i odnawianie obiektów zabytkowych	Łącznie akcji z lokalnymi uroczystościami i festiwalami

CEL 4: Edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego

Priorytet: Działanie:

Promowanie idei społecznego opiekuna zabytków jako przykład społecznego monitorowania stanu obiektów i przestrzeni zabytkowej	Przekazanie części odpowiedzialności za zabytki lokalnej społeczności
Organizowanie konkursu na najlepszego użytkownika obiektu zabytkowego, najładniejszej wsi ,ogrodu , gospodarstwa	Ufundowanie nagród dla zwycięzców poszczególnych konkursów
Popularyzacja opieki nad zabytkami poprzez różnego rodzaju konkursy promujące wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego	We współpracy ze szkołami , bibliotekami
Obejmowanie przez wójta patronatem honorowym działań społecznych, których dochód przeznaczony będzie na potrzeby ochrony dziedzictwa kulturowego	Wykorzystanie zebranych środków zgodnie z założeniami Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami

8. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami Gminy Świekatowo powinny być realizowane poprzez wspólne działanie władz samorządowych, Kujawsko -Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli i zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia w ramach posiadanych przez te instytucje kompetencji, praw i obowiązków wynikających z aktualnie obowiązujących przepisów prawa.

Ze strony Gminy Świekatowo zadanie te będą wykonywane lub wspierane przez gminne jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, biblioteki), a także Urząd Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- 1) prawne; (np. poprzez uchwalenie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych np. organów ochrony zabytków;
- 2) finansowe; (udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych , nagrody, ulgi finansowego;

- 3) społeczne ;(działania stymulujące w zakresie edukacji, promocji, informacji , działań sprzyjających tworzeniu nowych miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami i rozwojem turystyki);
- 4) kontrolne; (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego- gminnej ewidencji zabytków);
- 5) koordynacji; (poprzez realizację projektów i programów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego; współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi);

9. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust 1 i ust 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami Gminny Program Ochrony nad Zabytkami sporządza się na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz , prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedkłada Radzie Gminy (miasta). Sprawozdanie z realizacji Programu powinno być przekazane Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków. W sprawozdaniu powinno się wykazać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonywanych zadań w tym m.in. (poziom w % lub liczbach :

- 1) wydatków budżetu gminy na ochronę i opiekę nad zabytkami;
- 2) wartość finansową wykonywanych prac remontowo- konserwatorskich przy zabytkach;
- 3) liczba obiektów poddanych tym pracom;
- 4) poziom objęcia (w %) terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego;
- 5) liczba wniosków o wpisanie do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych;
- 6) liczba utworzonych szlaków turystycznych;
- 7) liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego;
- 8) elementy dziedzictwa kulturowego w pracach bibliotek oraz gminnych jednostek kultury;
- 9) elementy dziedzictwa kulturowego wprowadzone do edukacji szkolnej i przedszkolnej.

10. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawowy obowiązek utrzymania zabytku we właściwym stanie spoczywa na właścicielu, który posiada tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego i trwałego zarządu. Gdy zabytek należy do jednostek samorządu terytorialnego wykonywanie prac konserwatorskich, remontowych i budowlanych jest zadaniem własnym. Wszystkie podmioty w celu realizacji ww. prac mogą ubiegać się o dofinansowanie z następujący źródeł:

10.1. Dotacje

Sprawy związane z dofinansowaniem prac przy obiektach zabytkowych reguluje ustawa z dnia 23 lipca 2003 o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 16 sierpnia 2017 roku w sprawie dotacji celowych na prace konserwatorskie lub restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków a także będącym w gminnej ewidencji zabytków.

Dotacje może uzyskać osoba fizyczna, jednostka samorządu terytorialnego lub inna jednostka będąca właścicielem lub posiadaczem zabytku bądź posiadająca taki zabytek w trwałym zarządzie. Udzielana jest na wykonywanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych zaplanowanych do realizacji w roku złożenia wniosku lub następnym, albo na zasadzie refundacji poniesionych nakładów przed upływem 3 lat po wykonaniu robót.

Jeśli chodzi o refundację kosztów prac, wniosek powinien być złożony w roku następującym po roku w trakcie którego zakończono prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane podlegające dofinansowaniu. W art 77 ustawy o ochronie zabytków określono wykaz prac przy zabytku wpisanym do rejestru lub znajdującym się w gminnej ewidencji zabytków, które mogą podlegać dotacji:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzenie badań technicznych i architektonicznych;

- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizacja konstrukcyjna części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych, albo ich całkowite odtworzenie z nieuwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizacja instalacji eklektycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach , które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności,
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych , niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej,

Wysokość dotacji wynosi do 50% poniesionych kosztów.

Łączna kwota dotacji udzielona przez ministra do spraw kultury i dziedzictwa narodowego , Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków lub organ stanowiący miasta, powiatu bądź samorządu województwa na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru nie może przekraczać 90% wysokości nakładów potrzebnych na wykonanie tych prac i robót.

Dotacje Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Mają służyć poprawie stanu zachowania zabytków poprzez ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, konserwację i rewaloryzację zabytków a także udostępnianie zabytków społeczności.

Dotacje podlegają następujące zadania: prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane, przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (realizowane bez udziału środków europejskich).

Uprawnionymi wnioskodawcami są:

- osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego lub stosunku zobowiązaniowego.

Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- 1) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace i roboty określone w art 77 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- 2) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50 % nakładów koniecznych;
- 3) dofinansowanie udzielone w kwocie do 100% dotyczy sytuacji gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną , artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych prac technologicznych; zabytek ze względu na stan zachowania wymaga natychmiastowych prac.

Dotacje wojewódzkie i powiatowe

Dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru odbywa się zgodnie z art 81 i 82 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz na podstawie uchwały Sejmiku Województwa lub organ powiatu w sprawie przyznawania dotacji celowych na wykonywanie tych prac i robót.

Dotacje gminne

Na podstawie art. 81 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także ustawy o samorządzie gminnym finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest obowiązkiem gminy. Dla jednostek samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu opieka nad zabytkiem jest zadaniem własnym. Odnoszą się do tego odpowiednie uchwały zarówno Rady Gminy jak i Miasta dotyczące zasad i trybu postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Dotacje Ministra Administracji i Cyfryzacji -Fundusz Kościelny

Środki Funduszu Kościelnego można przeznaczyć na remonty i konserwacje obiektów sakralnych o wartości zabytkowej (art.9 ust 1 ustawy z dnia 20 marca 1950 i § 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 sierpnia 1990 r. w sprawie rozszerzenia celów Funduszu Kościelnego Dz.U. Nr 61, poz. 354). Dotacje te mogą obejmować podstawowe prace zabezpieczające obiekty: remonty dachów, stropów, ścian i elewacji, osuszanie, odgrzybianie, izolacja, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, instalacji elektrycznej, odgromowej, przeciwłamaniowej i przeciwpożarowej. W szczególnych przypadkach dotacje można przeznaczyć na konserwacje ruchomego wyposażenia obiektów sakralnych oraz stałych elementów wystroju wnętrz (dzwony, ołtarze, polichromie, posadzki).

10.2. Programy operacyjne Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Program ochrona zabytków

Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowanego przez konserwacje zabytków ruchomych i nieruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne. Dla realizacji programu kluczowe są zadania zmierzające do zabezpieczenia, zachowania i utrwalania substancji zabytku. Dofinansowanie obejmuje zabytki wpisane do rejestru zabytków. O dotacje mogą się starać osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego oraz inne jednostki organizacyjne(samorządowe jednostki kultury, kościoły, organizacje pozarządowe).Finansowanie polega na udzieleniu dotacji lub refundacji w okresie 3 lat od przeprowadzenia prac przy zabytku. W wyjątkowych sytuacjach możliwe jest uzyskanie całkowitego dofinansowania.

Program wspierania działań muzealnych

Działanie to ma na celu wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej na muzealiami , archiwaliami, a także prezentacja zbiorów w postaci atrakcyjnych projektów wystawienniczych. Beneficjenci mogą ubiegać się o dofinansowanie w zakresie:

- organizacji czasowych wystaw muzealnych,
- publikacji katalogów do wystaw muzealnych,
- modernizacji i tworzenie stałych wystaw,
- konserwacji muzealiów i archiwaliów, starych druków, rękopisów, grafiki artystycznej, dokumentów życia społecznego oraz doposażenia pracowni konserwatorskie.

Program kultura ludowa i tradycja

Celem programu jest wspieranie zjawisk z zakresu szeroko pojętej kultury ludowej. Dotacje przeznaczone są na działania o charakterze edukacyjnym, które służyć mają przekazywaniu umiejętności i tradycji, a także działania na rzecz ochrony unikalnych elementów kultury tradycyjnej zwłaszcza architektury regionalnej. Do składania wniosków uprawnione są samorządowe instytucje kultury niewspółprowadzone przez ministerstwo kultury i dziedzictwa narodowego, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne a także podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Program ochrony zabytków archeologicznych

Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie istotnych obszarów zadań, obejmujących rozpoznawanie i dokumentację dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Program zakłada dwa cele:

- 1) wzmocnienie instrumentów ochrony konserwatorskiej, zasobu dziedzictwa archeologicznego wpisanego do rejestru zabytków poprzez rozpoznawanie, analizę i dokumentację stanowisk archeologicznych z wykorzystaniem nowoczesnych badań, które dają szansę na weryfikację działań naukowych;
- 2) wspieranie działań mających na celu opracowanie i upowszechnienie badań archeologicznych zakończonych jeszcze w XX w. , które nie zostały wprowadzone do obiegu naukowego.

Do składania wniosków uprawnione są osoby fizyczne i jednostki organizacyjne wówczas gdy koszt badań archeologicznych wraz z dokumentacją będzie niższy 2 % kosztów planowanych.

10.3. Środki europejskie

Poza podstawowymi źródłami finansowania jakim są środki publiczne pochodzące z budżetu państwa jak i samorządu finansowanie ochrony zabytków odbywa się przy udziale środków pochodzących z Unii Europejskiej jak i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko na lata 2021-2027 „Priorytet VIII Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury”

Program ten dotyczy możliwości ochrony i rozwoju dziedzictwa kulturowego zarówno materialnego jak i niematerialnego. Planowane inwestycje będą miały na celu efektywne wykorzystanie potencjału dziedzictwa kulturowego w osiągnięciu korzyści społecznych jak i gospodarczych zarówno w wymiarze krajowym ,regionalnym i lokalnym.

W ramach priorytetu możliwe są działania:

- Działanie 8.1 Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury,
- Działanie 8.2 Ochrona zabytków

Wsparcie dotyczyć będzie prac związanych z renowacją , konserwacją i restauracją obiektów zabytkowych (również zespołów), a także przebudowy i rozbudowy obiektów zabytkowych. W ramach tego działania możliwy będzie m.in. zakup urządzeń chroniących obiekty przed kradzieżą i zniszczeniem oraz zakup wyposażenia do prowadzenia działalności kulturalnej.

Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG) i Norweski Mechanizm Finansowy 2014-2021

Mechanizm Finansowy EOG, obok funduszy strukturalnych, stanowi największe źródło zewnętrznego finansowania kultury w Polsce. Środki przeznaczone przez trzy kraje Europejskiego Obszaru Gospodarczego: Norwegię, Islandię i Lichtenstein, aktywnie wspierają działania między innymi z zakresu kultury.

Środki nowej perspektywy - III edycja Mechanizmu Finansowego EOG (2014-2021) uruchomione zostały w 2016 r., a programy będą wdrażane do 2024 r.

Program będzie opierać się na dwóch działaniach:

- zarządzanie dziedzictwem kulturowym,
- Celem działania jest poprawa zarządzania dziedzictwem kulturowym poprzez stworzenie odpowiednich warunków do prowadzenia działalności kulturalnej zarówno w ramach ochrony dziedzictwa kulturowego, jak również w zakresie infrastruktury kulturalnej,
- Poddziałanie 1.1: Restauracja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego. W jego ramach możliwa jest ochrona, konserwacja, i/ lub rozbudowa zabytków nieruchomych z ich otoczeniem na potrzeby działalności kulturalnej, a także ochrona zabytkowych ogrodów i parków,
- Poddziałanie 1.2: Innowacyjne wykorzystanie infrastruktury do prezentacji dziedzictwa kulturowego. W jego ramach możliwa jest budowa, rozbudowa i remont infrastruktury kulturalnej,
- współpraca kulturalna,

- Celem działania jest rozwój współpracy kulturalnej pomiędzy twórcami i uczestnikami życia kulturalnego oraz wzmocnienie stosunków dwustronnych pomiędzy podmiotami polskimi instytucjami a instytucjami z Norwegii, Islandii i Lichtensteinu.

11. MISJA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY ŚWIEKATOWO

Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Świekatowo jest aktem prawa miejscowego o znaczeniu długofalowym, a zapisy w nim zawarte powinny być uwzględniane we wszystkich działaniach związanych z ochroną zabytków jakie są podejmowane na obszarze gminy. Konsekwentna realizacja założeń programowych spowoduje poprawę jakości środowiska kulturowego, wzrost nakładów środków finansowych na inwestycje związane z obiektami zabytkowymi, promowanie gminy na zewnątrz co może sprzyjać rozwojowi turystyki.

Program sporządzany w perspektywie czteroletniej powinien odnosić się do aktualnych zapisów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego, zawierać dokumenty strategiczne gminy oraz wyszczególnić obowiązujące w danym momencie akty prawne.

Gminny Program opieki nad Zabytkami nastawiony jest na wykorzystanie istniejących źródeł finansowania inwestycji dotyczących opieki nad zabytkami, intensywne działania w obszarach atrakcyjnych historycznie, promowanie dziedzictwa kulturowego oraz opracowanie schematów współpracy samorządowców z właścicielami obiektów zabytkowych.

W związku z atrakcyjnym położeniem Gminy Świekatowo na skraju Borów Tucholskich i Kociewia oraz aktywnym pozyskiwaniem przez gminę środków z zewnątrz Gminny Program będzie pomocny w ukierunkowaniu polityki gminnej na jeszcze głębszy rozwój turystyki oraz dziedzictwa kulturowego.

UZASADNIENIE

Gmina zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2022 r. poz. 559 z późn. zm.), w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązek sporządzania gminnego programu opieki nad zabytkami nakłada na Gminę art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2022 r. poz. 840). Wojewódzki Konserwator Zabytków w Toruniu pismem Nr WUOZ.DB.RDZ.5121.3.2022.HM. z dnia 8.05.2022 r. pozytywnie zaopiniował Gminny program opieki nad zabytkami Gminy Świekatowo na lata 2022 – 2026. Przyjęcie niniejszego programu nie tylko zachęci do działań ochronnych i edukacyjnych, ale także pozwoli właściwie zadbać o obiekty wymagające opieki.

Z powyższych względów przyjęcie przedmiotowej uchwały uważa się za zasadne.